

Małgorzata Bogusz[✉], Sylwia Galiszewska

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Determinanty rozwoju agroturystyki w powiecie gorlickim

Streszczenie. Celem opracowania było rozpoznanie i ocena determinantów wpływających na rozwój agroturystyki w powiecie gorlickim. Materiał badawczy obejmował wyniki wywiadów przeprowadzonych z kwaterodawcami oraz zebranych opinii od agroturystów. Oceniono najważniejsze determinanty mające wpływ na rozwój agroturystyki na badanym obszarze. Dokonana analiza potwierdziła, że najważniejszym czynnikiem rozwoju agroturystyki w powiecie gorlickim są uwarunkowania przyrodnicze regionu. Dowiodła również, że szansą na lepsze funkcjonowanie gospodarstw agroturystycznych byłaby wzajemna współpraca kwaterodawców w ramach różnych organizacji.

Słowa kluczowe: agroturystyka, powiat gorlicki, determinanty rozwoju agroturystyki

Wstęp

Turystyka wiejska i agroturystyka są jednymi z głównych, alternatywnych form wypoczynku dla turystyki masowej¹. Obecnie coraz prężniej się rozwijają, o czym świadczy wzrastająca liczba gospodarstw agroturystycznych w naszym kraju². Ich rozwój jest determinowany wieloma czynnikami – są to zarówno uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, społeczne, infrastrukturalne, prawne, jak i marketingowe³. Każdy z nich odgrywa inną rolę i z różną siłą oddziałuje na gospodarstwa agroturystyczne. Ponadto występują między nimi różnego rodzaju zależności i niejednokrotnie wzajemnie się uzupełniają. Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe decydują o atrakcyjności regionu. Przyciągają turystów szukających odpoczynku na łonie natury⁴ oraz kontaktu z lokalną historią, tradycją i kulturą⁵. Z kolei infrastruktura turystyczna pozwala przystosować środowisko

¹ K. Parzych: Analiza uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju agroturystyki na obszarze Kociewia, *Słupskie Prace Geograficzne* 2013, 10, s. 127–140.

² M. Matlegiewicz: Agroturystyka – pozarolniczy biznes polskiej wsi, *Ekonomia i Środowisko* 2015, 4(55), s. 221–234.

³ B. Sawicki: Agroturystyka w aktywizacji obszarów wiejskich, Usługowy Zakład Poligraficzny „InterGraf”, Międzyrzec Podlaski 2007.

⁴ J. Cichowska: Znaczenie walorów przyrodniczych w rozwoju agroturystyki, *Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich* 2011, 10, s. 173–186.

⁵ M. Kłodziński: Turystyka wiejska w procesie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, *Woda. Środowisko. Obszary Wiejskie* 2005, t. 5, z. 1(13), s. 9–22.

naturalne do wymagań turystów. Ułatwia im poruszanie się po danym terenie i korzystanie z oferowanych tam usług – zarówno podstawowych, jak i komplementarnych⁶. Działalność agroturystyczna i turystyka wiejska przyczyniają się do aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi⁷. Cechy i umiejętności lokalnej społeczności wpływają na jakość oferowanych usług agroturystycznych oraz decydują o odczuciach i doświadczeniach, jakich doznają turyści podczas pobytu na wsi⁸. Nie bez znaczenia są uwarunkowania prawne, ponieważ to one kształtują podstawowe zasady funkcjonowania agroturystyki⁹. Ważna jest też współpraca z organizacjami i instytucjami publicznymi. Niesie ona ze sobą wiele korzyści materialnych i niematerialnych, w szczególności pomaga w rozwoju i promocji działalności agroturystycznej¹⁰. Bardzo ważnym determinantem jest również marketing usług agroturystycznych. Dobrze przygotowany, oryginalny, wysokiej jakości i dostosowany do wymagań klientów produkt turystyczny jest gwarantem sukcesu każdego gospodarstwa agroturystycznego¹¹.

Celem opracowania była identyfikacja i ocena determinantów wpływających na rozwój agroturystyki w powiecie gorlickim.

Metody badań

Agroturystyka rozwija się na terenie całego kraju, również w powiecie gorlickim (województwo małopolskie). Jest to obszar zasobny w walory przyrodnicze, kulturowe i społeczne, o bogatej historii i rozbudowanej infrastrukturze, oferujący liczne atrakcje turystyczne. W celu sprawdzenia, które z czynników w największym stopniu wpływają na rozwój agroturystyki na tym terenie, przeprowadzono badania ankietowe wśród właścicieli gospodarstw agroturystycznych (10) oraz agroturystów (20). Narzędziami badawczymi były kwestionariusz wywiadu dla kwaterodawców oraz ankieta dla agroturystów. Badania zostały przeprowadzone w okresie od sierpnia do października 2016 roku na terenie powiatu gorlickiego. Na podstawie informacji zawartych w folderze o powiecie gorlickim wydanym przez Starostwo Powiatowe w Gorlicach¹², na badanym terenie funkcjonowały 92 gospodarstwa agroturystyczne. Badania przeprowadzono w 10 gospodarstwach, co stanowiło około 11% ogółu gospodarstw agroturystycznych powiatu

⁶ C. Jastrzębski (red.): Infrastruktura okołoturystyczna jako element wzbogacający ofertę obszarów wiejskich, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2014.

⁷ A. Balińska, J. Zawadka: Znaczenie agroturystyki w rozwoju obszarów wiejskich, [w:] Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie 2013, 102, s. 127–143.

⁸ M. Kachniewska: Funkcja turystyczna jako determinanta jakości życia na wsi, [w:] Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis. Seria Oeconomica 2011, 288(64), s. 53–72.

⁹ B. Sawicki: Agroturystyka..., op.cit.

¹⁰ M. Durydiwka: Czynniki rozwoju i różnicowanie funkcji turystycznej na obszarach wiejskich w Polsce, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.

¹¹ G.A. Ciepela: Uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce, [w:] Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace, Szkoła Główna Handlowa 2016, 1, s. 37–67.

¹² www.powiatgorlicki.pl/images/powiatfolder.pdf (dostęp: 05.12.2017).

gorlickiego. Niewielki odsetek badanych wynika z braku wyrażenia zgody na przeprowadzenie badań w pozostałych gospodarstwach.

Otrzymane wyniki pozwoliły zidentyfikować i ocenić najważniejsze, według respondentów, determinanty rozwoju form turystyki na terenie powiatu gorlickiego. Do opracowania i analizy danych wykorzystano metodę opisową, analityczno-porównawczą, wnioskowania dedukcyjnego oraz analogii. Wyniki badań zostały zaprezentowane w formie opisowej i graficznej.

Wyniki badań

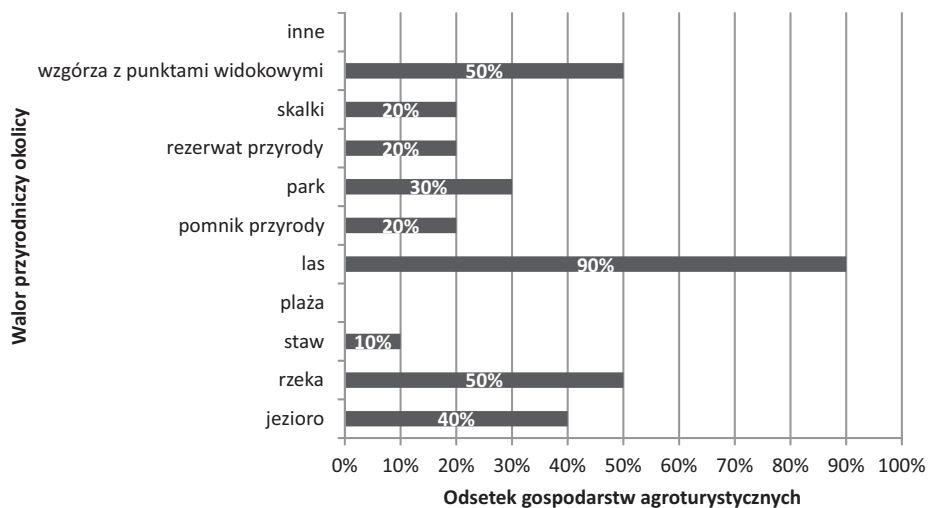
Badania na temat determinantów rozwoju agroturystyki w powiecie gorlickim zostały przeprowadzone na dwóch różnych grupach respondentów. Pierwsza z nich liczyła 10 osób. Próbę tę reprezentowali właściciele gospodarstw agroturystycznych. Drugą grupę stanowili turyści korzystający z usług agroturystycznych (20 osób).

Wśród właścicieli gospodarstw agroturystycznych dominowały kobiety (7 osób). Nie jest to przypadek indywidualny. Również w innych częściach kraju prowadzenie działalności agroturystycznej to głównie domena osób płci żeńskiej. Wśród odwiedzających powiat gorlicki turystów także przeważały kobiety (13).

Zdecydowana większość właścicieli gospodarstw to osoby w wieku 45–65 lat. Stanowiły one 70% tej grupy ankietowanych (N = 10). Wśród turystów dominowały natomiast osoby młode i w średnim wieku. Ich udział zarówno w grupie wiekowej poniżej 25 lat, jak i 26–45 lat kształtował się na poziomie 35% (N = 20). Pozostałe 30% badanych należało do grupy wiekowej 46–65 lat.

Otoczenie przyrodnicze gospodarstw agroturystycznych

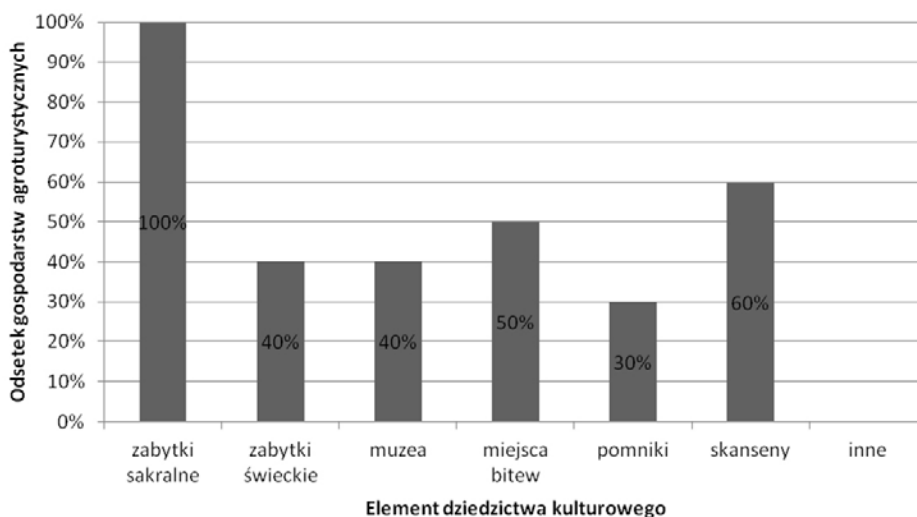
Biorąc pod uwagę otoczenie przyrodnicze badanych gospodarstw agroturystycznych zauważono, że aż 90% z nich zlokalizowanych jest w pobliżu lasu. Powiat gorlicki jest obszarem w 40% porośniętym przez lasy. Przełożyło się to na wysoki odsetek gospodarstw oferujących turystom grzybobranie jako jedną z form atrakcji. Taka lokalizacja gospodarstw sprzyja też spacerom i odpoczynkowi. Dalsza analiza kwestionariuszy pokazała, że połowa gospodarstw położona jest w niedalekiej odległości od wzgórz z punktami widokowymi, z których turyści mogą podziwiać krajobrazy Beskidu Niskiego. Jednym z elementów przyrody ważnym dla turystów preferujących sporty wodne jest bliskość jeziora lub rzeki. Niedaleko rzeki zlokalizowanych jest 50% badanych gospodarstw, a blisko jeziora – 40% badanych gospodarstw. Do walorów przyrodniczych zaliczane są także różnego rodzaju formy ochrony przyrody, których na ziemi gorlickiej nie brakuje. Z badań wynika, że blisko parku krajobrazowego położone jest 30% gospodarstw, a blisko rezerwatu przyrody lub pomnika przyrody po 20% gospodarstw. Ciekawą atrakcją przyrodniczą usytuowaną w pobliżu 20% gospodarstw są skałki (rys. 1).

Rysunek 1. Walory przyrodnicze znajdujące się w pobliżu gospodarstw agroturystycznych
Źródło: badania własne.

Otoczenie kulturowe gospodarstw agroturystycznych

Analiza zebranego materiału badawczego pod kątem elementów dziedzictwa kulturowego wykazała, że w niedalekiej odległości od wszystkich badanych gospodarstw agroturystycznych znajdują się zabytki sakralne, takie jak kościoły, cmentarze, kapliczki (rys. 2). Obszar ziemi gorlickiej jest bogaty w zabytki, które turyści mogą zwiedzać,

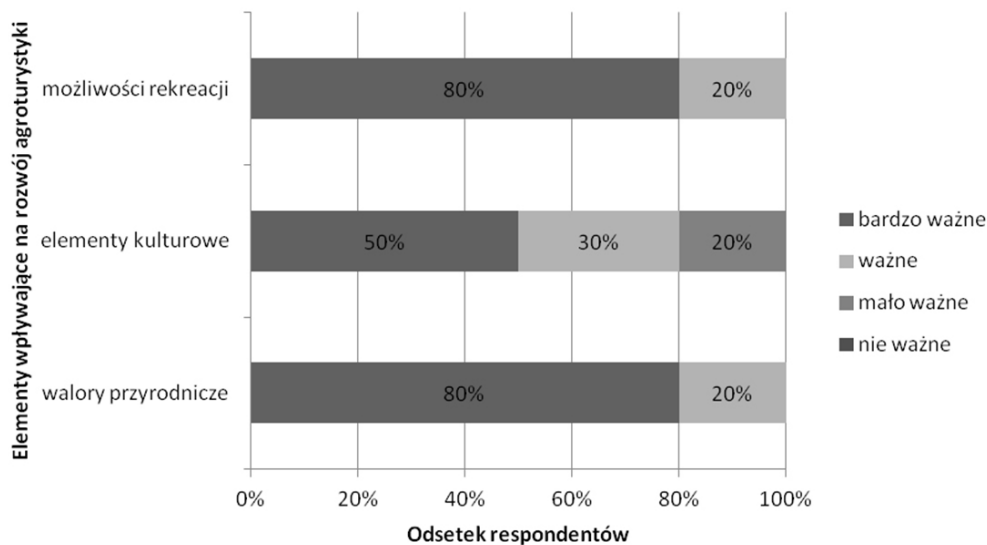

Rysunek 2. Elementy dziedzictwa kulturowego znajdujące się w pobliżu gospodarstw agroturystycznych według stanu wiedzy kwaterodawców
Źródło: badania własne.

podążając między innymi Szlakiem Architektury Drewnianej lub Szlakiem Frontu Wschodniego I Wojny Światowej. Aż 60% respondentów uznało, że ich gospodarstwo znajduje się w niedalekiej odległości od skansenu. Połowa właścicieli prowadzi działalność agroturystyczną w okolicy, w której miały miejsce bitwy, w szczególności te prowadzone podczas I wojny światowej. Zabytki świeckie takie jak np. pałace, zamki, dwory, mury obronne znajdują się w pobliżu 40% badanych gospodarstw. Taki sam odsetek gospodarstw położony jest blisko muzeów. Nieco mniej, bo 30% gospodarstw zlokalizowanych jest natomiast w pobliżu różnych pomników. Jak podaje M. Kłodziński¹³, bliskość elementów kultury jest niewątpliwie dużym atutem podnoszącym atrakcyjność gospodarstw agroturystycznych w oczach wielu wczasowiczów.

Walory przyrodnicze, kulturowe i rekreacyjne w opinii właścicieli gospodarstw agroturystycznych

Zdaniem 80% uczestniczących w badaniach właścicieli gospodarstw agroturystycznych, bardzo ważne w rozwoju agroturystyki są zarówno walory przyrodnicze, jak i możliwości rekreacji (rys. 3). Pozostałe 20% respondentów uznało te dwa elementy za ważne. W przypadku elementów kulturowych połowa właścicieli zaznaczyła, że są one bardzo ważne w rozwoju działalności agroturystycznej, 30% – ważne, a 20% – mało ważne.

Rysunek 3. Znaczenie walorów przyrodniczych i kulturowych w rozwoju agroturystyki – opinia usługodawców

Źródło: badania własne.

¹³ M. Kłodziński: Turystyka wiejska..., op.cit., 2005, s. 9–22.

Ludność wiejska a agroturystyka

Społeczność terenów wiejskich jest jednym z elementów wpływających na rozwój agroturystyki, ponieważ to ona tworzy lokalną tradycję i kulturę. Wiele zależy również od jej nastawienia do prowadzonej na wsi działalności, także agroturystycznej. Badania wykazały, że, według właścicieli gospodarstw agroturystycznych, ludność powiatu gorlickiego jest pozytywnie nastawiona do tego typu działalności. Taką opinię wyraziło 100% respondentów. Ponadto większość właścicieli (80%) współpracuje z mieszkańcami wsi, nabywając od nich artykuły żywnościowe i nieżywnościowe ich własnej produkcji. Produkty te są potem wykorzystywane w prowadzonej działalności, np. do przygotowywania posiłków dla agroturystów. Jedynie 20% respondentów nie nawiązało współpracy handlowej z okoliczną ludnością, co sugeruje, że ich gospodarstwo jest samowystarczalne lub nabywają potrzebne im produkty w innych miejscach.

Formy reklamy w agroturystyce

Badania wykazały, że Internet jest obecnie podstawowym miejscem reklamowania gospodarstw agroturystycznych – oferta agroturystyczna może być w szybki i łatwy sposób przekazana potencjalnym odbiorcom. Wszystkie osoby uczestniczące w badaniu uznały Internet za najistotniejsze i najczęściej przez nich wykorzystywane miejsce umieszczania reklamy. Aż 90% respondentów odpowiedziało, że ma swoją stronę internetową.

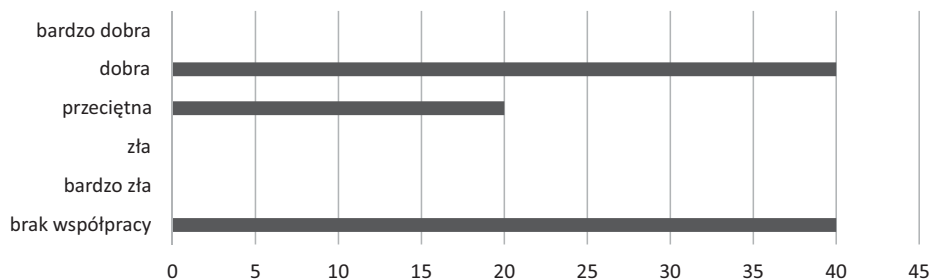
Drugim popularnym sposobem dotarcia z informacją o gospodarstwie do klientów są opinie przekazywane przez znajomych i turystów. Odpowiedź tę zaznaczyło 60% badanych. Informacje od osób, które znają gospodarstwo, przebywały w nim i korzystały z jego oferty są bardzo cenione przez potencjalnych klientów. Jednak trzeba się liczyć z tym, że każdy człowiek ma swój własny gust i wymagania. To, co jednym przeszkadzało, innym może się podobać.

Na kolejnym miejscu znalazły się ulotki. Ten sposób reklamy wybrało 20% badanych właścicieli. Jeden z respondentów wykorzystywał też w celach promocyjnych billboardy. Z kolei żaden z uczestników badania nie reklamował swojej działalności agroturystycznej w lokalnej prasie lub telewizji, na festynach, targach czy giełdach.

Współpraca z innymi gospodarstwami agroturystycznymi

Analiza wykazała, że większość (60%) gospodarstw agroturystycznych współpracuje z innymi tego typu gospodarstwami. Wśród nich dwóch właścicieli uzasadniło cel utrzymywania tych relacji. Jednym z nich była promocja, a drugim kontakty koleżeńskie, członkowskie. Dzięki współpracy gospodarstwa mogą zyskać nowych klientów. Jak uzasadnił jeden z właścicieli, gdy u niego zabrakło miejsc noclegowych dla agroturystów, to polecał im inne, współpracujące z nim gospodarstwa agroturystyczne. Oczywiście zależność ta była dwukierunkowa i również do niego trafiali goście z polecenia innych gospodarstw. Jednak nie wszyscy właściciele dostrzegają korzyści, jakie niesie ze sobą współdziałanie gospodarstw agroturystycznych, czego dowodem jest 40% gospodarstw nieutrzymujących takich kontaktów. Na pytanie o ocenę współpracy z innymi gospodarstwami agroturystycznymi 40% właścicieli odpowiedziało, że jest ona na dobrym poziomie, a 20%, że przeciętnym (rys. 4). Żaden z respondentów nie uznał obecnego stanu współpracy

z innymi gospodarstwami za bardzo dobry. Nie było również odpowiedzi negatywnych. Uzyskane wyniki sugerują, że należałoby podjąć kroki zachęcające kolejnych właścicieli gospodarstw agroturystycznych do nawiązywania współpracy z innymi gospodarstwami i wprowadzaniu mechanizmów, które zadowolilyby obie strony. Być może osoby prowadzące działalność agroturystyczną nie są świadome korzyści wynikających z takiej współpracy.

Rysunek 4. Ocena współpracy gospodarstw agroturystycznych z innymi tego typu gospodarstwami

Źródło: badania własne.

Przepisy prawne w działalności agroturystycznej

Badania wykazały, że przepisy prawne związane z agroturystyką są znane wszystkim respondentom. Ponadto aż 90% z nich uważa, że wiedza ta jest pomocna w prowadzeniu tej działalności. Odmiennego zdania był tylko jeden badany. Jak dowiodły T. Nowogródzka i K. Pieniak-Lendzion¹⁴, przepisy prawne stanowią jedną z barier rozwoju gospodarstw agroturystycznych. Dotyczy to głównie przepisów sanitarnych i ewidencji. Sama znajomość przepisów prawnych nie jest najistotniejsza. Ważniejsze jest umiejętne ich wykorzystanie w prowadzonej działalności agroturystycznej, z czym część gospodarstw być może sobie nie radzi.

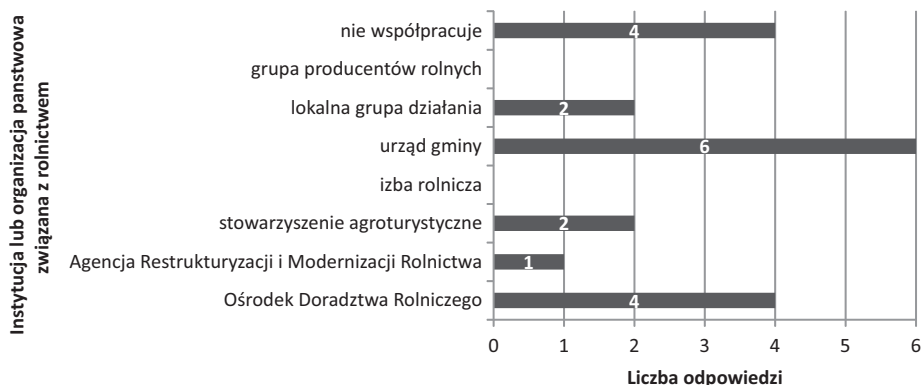
Współpraca z otoczeniem instytucjonalnym

Podczas badań zapytano respondentów o współpracę z organizacjami i instytucjami państwowymi związanymi z rolnictwem. Większość z nich (6 badanych) odpowiedziała, że nawiązała taką współpracę. Pozostali 4 właściciele nie współpracują z takimi podmiotami. Osoby współpracujące wybierały kilka różnych instytucji i organizacji.

Najczęściej był to urząd gminy (6 odpowiedzi), Ośrodek Doradztwa Rolniczego (4 odpowiedzi), stowarzyszenie agroturystyczne i lokalna grupa działania (po 2 odpowiedzi) oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (1 odpowiedź). Badania wykazały również, że właściciele gospodarstw agroturystycznych nie nawiązują współpracy z Izbą Rolniczą oraz grupą producentów rolnych. Analiza pokazała, że współpraca

¹⁴ T. Nowogródzka, K. Pieniak-Lendzion: Propozycje ofert gospodarstw agroturystycznych a oczekiwania konsumentów, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach 2014, 100, s. 97–108.

właściciele gospodarstw agroturystycznych z otoczeniem instytucjonalnym ma najczęściej charakter okresowy. Odpowiedź taką zaznaczyło 4 respondentów. Zaledwie 2 osoby współpracują z tymi podmiotami w sposób ciągły (rys. 5).

Rysunek 5. Współpraca właścicieli gospodarstw agroturystycznych z otoczeniem instytucjonalnym

Źródło: badania własne.

Analizując kwestionariusze zauważono, że osoby prowadzące agroturystykę niechętnie podejmują współpracę z organizacjami związanymi z tą działalnością. Potwierdza to zaledwie 30% respondentów przynależących do takich organizacji. Pozostałe 70% właścicieli nie współpracuje z żadnymi organizacjami. Zjawisko to jest niepokojące, gdyż świadczy o małej świadomości kwaterodawców na temat korzyści jakie niesie ze sobą współpraca z innymi gospodarstwami w ramach różnych organizacji. Za E. Pałką-Łebek¹⁵ można stwierdzić, że stowarzyszenia agroturystyczne są bardzo istotne w propagowaniu idei turystyki wiejskiej. Badania przeprowadzone na terenie województwa świętokrzyskiego dowodzą, iż właściciele tamtejszych gospodarstw agroturystycznych są chętni do współpracy i często korzystają ze wzajemnej pomocy, czego nie można niestety powiedzieć o kwaterodawcach z powiatu gorlickiego biorących udział w badaniu.

Sposób i motywy wyboru gospodarstw agroturystycznych przez agroturystów

Dokonując wyboru gospodarstwa agroturystycznego, respondenci zwracali największą uwagę na następujące cechy: walory krajobrazowe (35%), cenę (25%), lokalizację (15%), oferowane atrakcje (10%), walory kulturowe, wyżywienie w cenie wynajmu i możliwość przyjazdu z rodziną (po 5%). Dla żadnego z turystów standard pomieszczeń noclegowych nie był na tyle ważny, aby kierować się nim przy wyborze oferty agroturystycznej. Podczas badań respondenci pytani byli również o motywy ich przyjazdów do gospodarstw

¹⁵ E. Pałka-Łebek: Współpraca gospodarstw agroturystycznych z lokalnymi stowarzyszeniami wspierającymi rozwój turystyki na przykładzie województwa świętokrzyskiego, *Studia Obszarów Wiejskich* 2016, t. 42, s. 55–64.

agroturystycznych. Do najważniejszych zaliczyli oni możliwość kontaktu z naturą. Odpowiedzi takiej udzieliło 65% ankietowanych (N = 20). Biorąc pod uwagę fakt, iż większość z badanych turystów to mieszkańcy miast, odpowiedź tę można uznać za w pełni uzasadnioną. Pobyt na łonie przyrody jest dla nich formą relaksu i odskoczni od codzienności. Potwierdzają to badania przeprowadzone przez K. Żelazną i M. Woźniczko¹⁶ oraz K. Parzych¹⁷. Zgodnie z nimi, również turyści z województw lubuskiego, lubelskiego i pomorskiego jako najważniejszy czynnik wyboru wsi za miejsce wypoczynku podawali kontakt z atrakcjami przyrodniczymi regionu i nieskażone środowisko. Dalsza analiza pokazała, że drugim najczęściej popularnym motywem wyboru gospodarstwa agroturystycznego przez turystów było zwiedzanie okolicy (35% badanych). Na kolejnym miejscu znalazły się niskie koszty i możliwość odpoczynku (po 30% respondentów). Aktywne spędzanie czasu było najważniejszym motywem dla 20%, a skosztowanie zdrowej żywności dla 10% ankietowanych. Obserwacja życia wiejskiego oraz poznanie nowych ludzi, tradycji i obyczajów były najistotniejsze dla zaledwie 5% turystów. Badane osoby najczęściej łączyły takie motywy jak kontakt z naturą z odpoczynkiem lub zwiedzaniem okolicy lub aktywnym spędzaniem czasu (po 3 ankietowanych do każdej pary motywów).

Podsumowanie

Analiza zebranych podczas badań ankietowych materiałów wykazała, że rozwój agroturystyki w powiecie gorlickim, zdaniem respondentów, determinują w głównej mierze czynniki przyrodnicze. Liczne atrakcje kulturowe i rekreacyjne niedostatecznie wykorzystywane są w rozwoju tamtejszej agroturystyki, co można zauważyć w mało efektywnym i niewystarczającym poziomie promocji tego regionu. Wśród działań marketingowych szczególnie znaczenie mają działania promocyjne z wykorzystaniem narzędzi internetowych oraz cena produktów turystycznych. Z kolei najmniej istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki na ziemi gorlickiej jest współpraca z organizacjami i instytucjami publicznymi. Szansą byłyby szkolenia podnoszące świadomość kwaterodawców o korzyściach i możliwościach, jakie daje współpraca z instytucjami i innymi gospodarstwami w ramach różnych organizacji takich jak np. stowarzyszenia agroturystyczne.

Podsumowując można stwierdzić, że każdy z opisanych determinantów jest istotny w rozwoju agroturystyki. Wszystkie one w innym stopniu i w odmienny sposób przyczyniają się do tego procesu, a jednocześnie wzajemnie się uzupełniają. Dla przykładu uwarunkowania kulturowe nie istniałyby bez lokalnej społeczności – to ona ją tworzy i kultywuje. Infrastruktura i dostępne usługi nie miałyby istotnego znaczenia dla rozwoju turystyki bez uwarunkowań przyrodniczych. To te uwarunkowania w dużej mierze wpływają na to, gdzie i jak będą rozbudowywane drogi, szlaki turystyczne, miejsca do rekreacji i inne atrakcje. Duże znaczenie mają także działania marketingowe. Oryginalna oferta turystyczna, dobrze rozreklamowana, dostępna turystom i o przystępnej cenie

¹⁶ K. Żelazna, M. Woźniczko: Uwarunkowania wyboru oferty turystyki wiejskiej w kontekście konkurencji na rynku usług turystycznych, *Turystyka i Rekreacja* 2005, t. 1, s. 87–93.

¹⁷ K. Parzych: Analiza uwarunkowań..., op.cit., s. 127–140.

jest jednym z istotnych elementów sukcesu. Ponadto ważne są także uwarunkowania prawne, które narzucają pewne standardy. Współpraca kwaterodawców z otoczeniem instytucjonalnym przyczynia się do lepszej promocji ich działalności i daje możliwość wsparcia zarówno materialnego, jak i niematerialnego.

Literatura

- Balińska A., Zawadka J.: Znaczenie agroturystyki w rozwoju obszarów wiejskich, [w:] Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie 2013, 102, s. 127–143.
- Cichowska J.: Znaczenie walorów przyrodniczych w rozwoju agroturystyki, Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich 2011, 10, s. 173–186.
- Ciepiela G.A.: Uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce, [w:] Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego, Studia i Prace, Szkoła Główna Handlowa 2016, 1, s. 37–67.
- Durydiwka M.: Czynniki rozwoju i zróżnicowanie funkcji turystycznej na obszarach wiejskich w Polsce, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.
- Jastrzębski C. (red.): Infrastruktura okołoturystyczna jako element wzbogacający ofertę obszarów wiejskich, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2014.
- Kachnińska M.: Funkcja turystyczna jako determinanta jakości życia na wsi, [w:] Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis. Seria Oeconomica 2011, 288(64), s. 53–72.
- Kłodziński M.: Turystyka wiejska w procesie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, Woda. Środowisko. Obszary Wiejskie 2005, t. 5, z. 1(13), s. 9–22.
- Matlegiewicz M.: Agroturystyka – pozarolniczy biznes polskiej wsi, *Ekonomia i Środowisko* 2015, 4(55), s. 221–234.
- Nowogródzka T., Pieniak-Lendzion K.: Propozycje ofert gospodarstw agroturystycznych a oczekiwania konsumentów, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach 2014, 100, s. 97–108.
- Pałka-Łebek E.: Współpraca gospodarstw agroturystycznych z lokalnymi stowarzyszeniami wspierającymi rozwój turystyki na przykładzie województwa świętokrzyskiego, *Studia Obszarów Wiejskich* 2016, t. 42, s. 55–64.
- Parzych K.: Analiza uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju agroturystyki na obszarze Kociewia, *Słupskie Prace Geograficzne* 2013, 10, s. 127–140.
- Sawicki B.: Agroturystyka w aktywizacji obszarów wiejskich, Usługowy Zakład Poligraficzny „InterGraf”, Międzyrzec Podlaski 2007.
- Żelazna K., Woźniczko M.: Uwarunkowania wyboru oferty turystyki wiejskiej w kontekście konkurencji na rynku usług turystycznych, *Turystyka i Rekreacja* 2005, t. 1, s. 87–93.
- www.powiatgorlicki.pl/images/powiatfolder.pdf (dostęp: 05.12.2017).

Determinants of the development of agritourism in Gorlice county

Summary. The aim was to identify and evaluate the determinants influencing the development of agritourism in the Gorlice county. The research material consisted of interviews with owners of agritourism farms and opinions collected from agritourists. The most important determinants affecting the development of agritourism in the studied area were assessed. The analysis confirmed that the most important factor in the development of agritourism in the Gorlice county are the natural conditions of the region. It also proved that the chance for better functioning of agritourism farms would be the mutual co-operation of quarters within various organizations.

Key words: agritourism, Gorlice county, determinants of agritourism development